

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์ถึงสิทธิของทารกในครรภ์มารดา นับตั้งแต่ปฏิสนธิจนกระทั่งคลอด โดยเริ่มต้นตั้งแต่สิทธิของทารกในครรภ์มารดาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 15 วรรค 2 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ให้ทารกในครรภ์มารดามีสิทธิต่างๆ ได้ หากภายหลังได้คลอดและอยู่รอดเป็นทารก และการคุ้มครองตามประมวลกฎหมายอาญา ตลอดไปจนถึงประเด็นของความขัดกันของสิทธิของทารกในครรภ์มารดากับเสรีภาพในเนื้อตัวร่างกายของหญิงมีครรภ์เกี่ยวกับการทำแท้ง หรือในกรณีการจำกัดเสรีภาพของหญิงมีครรภ์ที่ประพฤตินั้นในลักษณะที่จะเป็นผลเสียต่อสุขภาพของทารกในครรภ์ นอกจากนี้ยังนำเสนอถึงปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของตัวอ่อนที่เกิดจากการปฏิสนธินอกครรภ์มารดา ทั้งในกรณีของตัวอ่อนที่ถูกนำกลับเข้าไปฝังตัวในครรภ์มารดาเพื่อการช่วยการเจริญพันธุ์ และตัวอ่อนที่ถูกนำไปใช้ในทางวิจัยทางวิทยาศาสตร์และการรักษาพยาบาลทางการแพทย์ โดยในการศึกษาและวิเคราะห์ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้้นำปรัชญาและความเชื่อทางศาสนา ความรู้ทางการแพทย์ ตลอดจนปัจจัยต่างๆ ทางเศรษฐกิจและสังคมมาพิจารณาประกอบเพื่อหาขอบเขตที่เหมาะสมในการคุ้มครองสิทธิของทารกในครรภ์มารดาตามกฎหมายได้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ประการแรกสิทธิของทารกในครรภ์มารดาในทางแพ่งได้ถูกรับรองไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 15 วรรค 2 ว่าให้มีสิทธิต่างๆ ได้หากภายหลังคลอดออกมาและรอดอยู่เป็นทารก การคลอดและอยู่รอดเป็นทารกนั้นถือตามนियามการคลอดมีชีวิตขององค์การอนามัยโลก โดยองค์การอนามัยโลกได้จำกัดความของทารกที่คลอดมีชีวิตไว้ดังต่อไปนี้ “การคลอดมีชีวิตคือการที่ผลผลิตของการปฏิสนธิถูกขับออกมาจากมารดาหมดทั้งตัว โดยไม่คำนึงถึงระยะเวลาการตั้งครรภ์ และเมื่อทารกนั้นคลอดออกมาจากมารดาแล้วมีการหายใจหรือแสดงหลักฐานของการมีชีวิตเป็นต้นว่าหัวใจเต้น สายสะดือเต้น มีการเคลื่อนไหวชัดเจนของกล้ามเนื้อที่อยู่ในอำนาจของจิตใจโดยไม่คำนึงถึงว่ามีการตัดสายสะดือแล้วหรือยัง หรือรอกยังติดอยู่กับมารดาหรือไม่ การคลอดเช่นนี้ถือเป็นการคลอดมีชีวิต” ส่วนสิทธิที่ทารกในครรภ์มารดาจะเป็นผู้ทรงสิทธิได้นั้น คือสิทธิใดๆ ก็ได้ทุกประการเท่าที่ไม่ขัดกับสภาพของสิทธินั้น อาทิเช่น สิทธิตามนิติกรรมสัญญา สิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด สิทธิในการเป็นทายาทรับมรดก นอกจากนี้ทารกในครรภ์มารดายังต้องมีหน้าที่เกี่ยวเนื่องกับสิทธินั้นด้วย เช่นหากทรัพย์มรดกนั้นเจ้าของต้องเสียภาษี ทารกในครรภ์ก็ต้องรับภาระในภาษีนั้นด้วย แต่การที่ทารกในครรภ์มารดาจะเป็นผู้ทรงสิทธิ

หรือมีหน้าที่ต่างๆ เหล่านั้นได้ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่าภายหลังทารกนั้นต้องคลอดและอยู่รอดเป็นทารก

ประการที่สองเป็นเรื่องของการคุ้มครองทารกในครรภ์มารดาในทางอาญา แม้ว่าทารกในครรภ์มารดาได้รับความคุ้มครองตามความผิดฐานทำให้แท้งลูก (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 301-305) และในความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัสเป็นเหตุให้หญิงแท้งลูก (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397 (5)) แล้ว แต่ก็มีปัญหาถึงการตีความคำว่าแท้งลูกในคำพิพากษาฎีกาที่ 667/2510 ว่า จะต้องเป็นกรณีที่ถูกในครรภ์ของผู้ถูกทำร้ายคลอดออกมาในลักษณะลูกไม่มีชีวิต ดังนั้นการทำให้แท้งลูกนั้นเป็นผลทำให้ลูกในครรภ์คลอดออกมามีชีวิตแต่ถึงแก่ความตายภายหลังคลอดจะมีความผิดเพียงฐานพยายามทำให้แท้งลูกเท่านั้นทั้งที่การกระทำรุนแรงเท่ากันและให้ผลของการกระทำเท่ากันกลับมีโทษน้อยกว่า ปัญหาอีกประการหนึ่งคือการฆ่าทารกในครรภ์ในระหว่างคลอดนั้นหากการฆ่าเกิดขึ้นขณะทารกยังคลอดไม่หมดตัวผู้กระทำมีความผิดฐานทำให้แท้งลูกเท่านั้น ทั้งๆ ที่เห็นได้ชัดว่าทารกนั้นมีชีวิตแล้ว และหากการกระทำระหว่างคลอดนั้นไม่ได้ทำให้ทารกถึงแก่ความตายในทันทีแต่ทารกนั้นคลอดออกมาหมดตัวก่อนแล้วจึงถึงแก่ความตายโดยที่ผู้กระทำไม่ได้ทำอะไรอีก การกระทำดังกล่าวจะเป็นความผิดฐานพยายามทำให้แท้งลูกเท่านั้นซึ่งหากเป็นการกระทำของหญิงมีครรภ์ หรือหญิงนั้นยินยอมให้กระทำและหญิงนั้นไม่ได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตาย กฎหมายก็ยกเว้นโทษให้ (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 304) จากปัญหาทั้งสองประการดังกล่าว จึงมีข้อเสนอแนะว่าน่าจะยุติความคำว่าแท้งลูกตามประมวลกฎหมายอาญาให้รวมถึงการทำให้ลูกในครรภ์คลอดออกมาในลักษณะที่ไม่สามารถมีชีวิตต่อไปได้อย่างแน่แท้ด้วย นอกจากนี้เสนอให้เพิ่มฐานความผิดที่กระทำต่อทารกตั้งแต่มีสภาพที่จะคลอดและมีชีวิตอยู่รอดเป็นทารกได้หากได้รับการดูแลทางการแพทย์ที่เหมาะสม (viable fetus) ให้เป็นบทหนักของมาตรา 301-303 โดยความผิดฐานนี้จะรวมถึงการฆ่าทารกระหว่างคลอดด้วย

ประการต่อมาเป็นเรื่องที่สิทธิของทารกในครรภ์ขัดกับเสรีภาพในเนื้อตัวร่างกายของหญิงมีครรภ์ ในกรณีของการทำแท้งมีประเด็นโต้แย้งว่าทารกในครรภ์ก็มีสิทธิที่จะมีชีวิตขณะเดียวกัน หญิงมีครรภ์ก็มีเสรีภาพในเนื้อตัวร่างกาย และมีสิทธิที่ตัดสินใจเกี่ยวกับสถานะทางครอบครัวของตนซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งในสิทธิส่วนบุคคลของหญิงมีครรภ์ด้วย ทางออกของปัญหาไม่ใช่เรื่องของการตอบคำถามว่าทารกในครรภ์มีสิทธิที่จะมีชีวิตหรือไม่ หรือระหว่างเสรีภาพในเนื้อตัวร่างกายและสิทธิในครอบครัวของหญิงมีครรภ์กับสิทธิที่จะมีชีวิตของทารกในครรภ์ สิ่งไหนจะสำคัญกว่ากัน หากแต่อยู่ที่ว่าทางออกใดจะเหมาะสมที่สุดสำหรับปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น ทั้งปัญหา

ของการตั้งครมโดยไม่พร้อม การทำแท้งเถื่อน และปัญหาด้านความเป็นอยู่ของเด็กที่เกิดมาในสภาพที่บิดามารดาไม่มีความพร้อมที่จะเลี้ยงดู ซึ่งการเพิ่มเหตุทำแท้งอาจช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ แต่ต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยเบื้องต้นผู้เขียนได้เสนอแนะให้เพิ่มเหตุทำแท้งโดยชอบด้วยกฎหมายขึ้นสองประการ ประการแรกคือ เหตุทำแท้งเนื่องจากการตั้งครมจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพจิตหรือสภาพจิตใจของหญิงอย่างมาก และประการต่อมาคือเหตุทำแท้งในกรณีการตั้งครมของหญิงที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ โดยพิจารณาความสามารถในการเลี้ยงดูบุตรที่จะเกิดมาประกอบด้วย ซึ่งการแก้ไขและเพิ่มเติมเหตุทำแท้งในแต่ละเหตุต้องมีการชี้แจงเหตุผลและทำประชาพิจารณ์ก่อน เพื่อให้กฎหมายที่ออกมานั้นเหมาะสมกับสภาพสังคมไทยเราอย่างแท้จริง

ในส่วนของกรณีความประพฤติของหญิงมีครรภ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อทารกในครรภ์ ในกรณีทั่วไปรัฐควรให้การส่งเสริมสุขภาพของหญิงมีครรภ์และทารกในครรภ์ เช่น ช่วยให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว การตั้งครมและการดูแลตัวเองและทารกในครรภ์ มีสวัสดิการช่วยเหลือหญิงมีครรภ์ ให้หญิงทุกคนได้รับบริการทางการแพทย์อย่างทั่วถึงดีกว่าจะไปใช้มาตรการทางกฎหมายไปจำกัดสิทธิเสรีภาพของหญิงมีครรภ์เพื่อให้ทำหรือไม่ทำการใดเพื่อประโยชน์แก่สุขภาพของทารกในครรภ์ของตน แต่กรณีที่หญิงมีครรภ์กระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทารกในครรภ์ของตน เช่น มารดาจิงใจจะทำให้ลูกในครรภ์พิการเพื่อนำไปขอตาน หรือต้องการให้แท้ง หรือมารดาดื่มสุราหรือเสพสารเสพติดทั้งที่รู้ว่าจะทำให้เกิดอันตรายแก่ทารกในครรภ์แต่ก็ไม่นำพากับผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับทารกในครรภ์ ก็ควรมีมาตรการมาควบคุม โดยขอเสนอให้นำ มาตรการการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาปรับใช้โดยแก้บทนิยามในมาตรา 3 ให้ทารกในครรภ์ มารดาอยู่ในความหมายของเด็กที่ได้รับความคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัตินี้

ประการสุดท้ายเป็นประเด็นเกี่ยวกับตัวอ่อนที่เกิดจากเทคโนโลยีช่วยเจริญพันธุ์ บทบัญญัติของกฎหมายไทยที่มีอยู่ในปัจจุบัน บัญญัติโดยคำนึงถึงแต่การปฏิสนธิตามธรรมชาติเท่านั้น จึงไม่อาจมาปรับใช้กับตัวอ่อนที่เกิดจากปฏิสนธิโดยเทคโนโลยีช่วยเจริญพันธุ์ได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม จึงเสนอแนะว่าควรมีบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิสนธิโดยเทคโนโลยีช่วยเจริญพันธุ์โดยเฉพาะ